4. Baskı

Mekânın

Siyasallaşması

Doç. Dr. Servet Karabağ

PEGEM AKADEMİ

Doç. Dr. Servet Karabağ

MEKÂNIN SİYASALLAŞMASI

ISBN ISBN: 978-605-364-667-9

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2014, Pegem Akademi
Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

4. Baskı: Ocak, 2014 Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Şermin Demirhan
Dizgi-Grafik Tasarım: Şermin Demirhan
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A
Yenimahalle/ANKARA
(0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
E-ileti: pegem@pegem.net

Doç. Dr. Servet Karabağ

1968 yılında Iğdır'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Iğdır'da tamamladı. 1989 yılında coğrafya lisansı aldı. 1990 yılında, araştırma görevlisi olarak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne atandı. Yüksek lisansını 1992 yılında, İstanbul Üniversitesi'nde, doktorasını da beşeri coğrafya alanında, 1997 yılında Gazi Üniversitesi'nde tamamladı. 1999 yılında yardımcı doçent unvanını aldı. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir. Çalışmalarını siyasi coğrafya/jeopolitik, ekonomik coğrafya ve coğrafya eğitimi alanlarında sürdüren Karabağ, evli ve iki çocuk babasıdır.

anneme ve babama...

ÖNSÖZ

Bilinen insanlık tarihinde doğal ortam, insanlar tarafından farklı şekillerde kullanıla gelmiştir. İnsan, giyecek, yiyecek ve barınma gibi ihtiyaçlarına yönelik olarak, yaşamını sürdürebilmek için doğal ortamdan en iyi nasıl yararlanabileceğini sürekli planlamıştır. Bu bağlamda, hem kişisel anlamda hem de klan, şeflik, devlet gibi örgütsel yapılanma anlamında, mekânı kullanmaya dayalı siyasetler geliştirmiştir. Bu siyasetler, zaman zaman doğal ortamın bir parçası olarak, yaşadığı mekânda yaşam mücadelesi, zaman zaman da toplumsal olarak çıkarlarını koruma ve paylaşma anlamında, mekânı sahiplenmeye dayalı olmuştur.

Devlet aşamasına geçilmesi ise, mekânın kontrolü ve kullanımının değişmesine neden olmuştur. Bu aşamadan itibaren mekânsal kullanım, devlet otoritesi tarafından belirlenen kurallar ve politikalar doğrultusunda şekillenir hale gelmiştir. Dolayısıyla, günümüzde ekonomik, siyasi, çevresel pek çok konunun anlaşılabilmesi için devletin oluşum, gelişim ve özelliklerinin bilinmesi gerekir. Küreselleşmeye bağlı mekâna dayalı değişiklikler ve devlet egemenliğinin tartışma konusu olması, yeni dünya düzeni senaryolarına bağlı jeopolitik gelişmeler ve yeni siyasi oluşumlar gibi konular, bu kitabın ortaya çıkmasını teşvik etmiştir.

Bir eserin ortaya çıkmasında sadece yazarın değil, bir çok kişinin emeğinin olduğu muhakkaktır. Öncelikle, hem sağlığıma kısa sürede kavuşmam, hem de bu süreçle eş zamanlı olarak kitabın hazırlanmasını, eleştiri ve görüşleri ile sürekli teşvik eden, hayat arkadaşım Güline'e, teşekkürün yetersizliğini bilerek, her zaman pozitif enerjisine ihtiyaç duyduğumu belirtmeliyim. Aynı şekilde annem-babam, kardeşlerim ve küçük olmasına rağmen fikirler veren kızım Ayşe İrem, maddi ve manevi olarak hep yanımda oldular. Onlar olmadan bir çok şeyi başaramazdım; sevgi ve şükranlarımla...

Arkadaşlarım, Yrd. Doç. Dr. Salih ŞAHİN'e ve Arş. Gör. Nurcan DEMİRALP'e kitapla ilgili çeşitli aşamalardaki yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Sayın hocam Doç. Dr. İ. Yaşar HACISALİHOĞLU'na da ufuk açıcı fikirleri için şükranlarımı sunarım.

Kitap, muhtemel eksikliklerine ve hatalarına rağmen, kendi alanında mütevazı bir katkı sağlayabilirse, bu mutluluğumuz olacaktır...

Servet KARABAĞ

Bahçelievler, Ankara/2002

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

İnsanlık tarihinin mekânsal mücadelesi binlerce yıl sürmüş ve süreç her dönem farklı mekânsal kullanımları ön plana çıkarmıştır. Bu süreç aynı zamanda farklı bölgelerin zamanla konum ve dönemlerinde değişimler meydana getirmiştir. Günümüzde gelinen seviye küremizin eş zamanlı olarak her yerinin mekânsal siyasetlere ve gelişmelere sahne olabilmesidir. Zaman açısından eş zamanlılığa rağmen, mekansal olarak küremiz sürekli mücadele sahnesi olarak jeopolitik güçlerin hakimiyet mücadelesine tanık olmaktadır. Günümüzün hızla gelişen teknolojik gelişmeleri mekânsal gelişmelerin de hızla yaşanmasını sağlamaktadır. Bu anlamda hızlı yaşanan jeopolitik gelişmeler ve mekânsal yansımalarını değerlendirmeyi amaçlayan bu kitapta hızlı değişimden nasibini alarak kısa sürede baskısı tükenmiştir. Eserde düşünülen yeni bölüm ve düzenlemeler kısa sürede tamamlanamadığı için, bu baskı'da küçük bazı düzenlemelerle yetinilmiştir. Eserin baskısını gerçekleştiren Gazi Büro çalışanlarına ve değerli sahibi Suavi Sarı'ya teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Servet KARABAĞ

Şubat 2006 /Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ v
HARİTALAR, TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ xii
KISALTMALAR xv

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVLETİN TANIMI VE OLUŞUMU

1.1. DEVLETİN TANIMI 8
1.2. DEVLET OLUŞUMU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER 11
1.3. DEVLET OLUŞUMUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER 15

İKİNCİ BÖLÜM

DEVLET ÖNCESİ TOPLUMSAL YAPILAR VE
DEVLETİN GELİŞİMİ

2.1. DEVLET ÖNCESİ TOPLUMSAL YAPILAR 24
2.2. GELENEKSEL DEVLET 30
2.3. MODERN DEVLET 44
2.3.1. Millet/Ulus ve Milliyetçilik/Ulusçuluk 49
2.3.1.1. Millet ve milliyetçilik üzerinde etkili faktörler 52
2.3.1.2. Milliyetçilik sınıflandırmaları 58
2.3.2. Millî-Devlet/Ulus-Devlet 72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLETİN UNSURLARI VE TÜRLERİ

3.1. DEVLETİN UNSURLARI 92
3.1.1. İnsan Topluluğu 92
3.1.2. Ülke 94
3.1.3. Hiçbir Otoriteye Bağlı Olmayan Siyasal Yönetim ve Güç 94
3.1.4. Sistemli Ekonomi 95
3.1.5. Sirkülasyon Sistemi 95
3.1.6. Egemenlik 96
3.1.7. Tanıma - Tanınma 97
3.2. DEVLET TÜRLERİ 98
3.2.1. Üniter Devlet 105
3.2.2. Federal Devlet 109
3.2.3. Bölgeli Devlet 118
3.2.4. Konfederasyonlar 124

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME VE DEVLET

4.1. KÜRESELLEŞME: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE GELİŞİMİ 130
4.1.1. Kavramsal Çerçeve 130
4.1.2. Tarihi Gelişim 134
4.1.3. Farklı Yaklaşımlar 138
4.2. GÜNÜMÜZ KÜRESELLEŞMESİNİN SİMGELERİ 141
4.3. KÜRESELLEŞMENİN AKTÖRLERİ 145
4.3.1. Devletler 147

4.3.2. Devletler Arası Örgütler 148
4.3.3. Devlet Dışı Örgütler 151
4.3.4. Küresel Şirketler 152
4.4. KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI 154
4.4.1. Ekonomik Boyut 154
4.4.2. Teknolojik Boyut 158
4.4.3. Siyasal Boyut 160
4.4.4. Kültürel Boyut 164
4.4.5. Ekolojik ve Çevresel Boyut 166
4.4.6. Mekânsal Boyut 171
4.5. KÜRESELLEŞMENİN DEVLETE ETKİLERİ 172

SONUÇ 185
KAYNAKÇA 197
DİZİN 207

HARİTALAR, TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

1. HARİTALAR

Harita 1: Tarımın ilk geliştiği bölgeler 32
Harita 2: Nil, İndus ve Verimli Hilal Bölgesi'nde ilk ortaya çıkan devletler.....33
Harita 3: Afrika kıtasında ilk ortaya çıkan devletler.....34
Harita 4: Amerika kıtasında ilk olarak ortaya çıkan devletler.....36
Harita 5: Bazı erken devletlerin dünya üzerinde dağılışı 38
Harita 6: Birinci Dünya Savaşı sonrası Birleşmiş Milletler Cemiyetinde tanınan devletler. 62
Harita 7: Birleşmiş Milletlere üye ülkeler.....64
Harita 8: Birinci Dünya Savaşı sonrası Afrika'da yeniden sınırları çizilmiş koloniler/manda yönetimler 65
Harita 9: Dekolonizasyon sonrası Afrika'nın siyasi haritası 66
Harita 10: 1800'de Dünya Siyasi Haritası 73
Harita 11: 1900-2000 tarihleri arasında oluşan devletler.....76
Harita 12: 1900'de devletlerin yönetim şekillerine göre sınıflandırılması 80
Harita 13: 2000 yılında devletlerin yönetim şekillerine göre sınıflandırılması 83
Harita 14: Potansiyel devlet oluşturacak alanlar 85
Harita 15: Örgütlenme şekillerine göre devletler, üniter, bölgeli ve federal olmak üzere ayrılır 103
Harita 16: Üniter devlet yapısına sahip ülke Fransa 108
Harita 17: Federal Devlet örneği: Amerika Birleşik Devletleri 114
Harita 18: Bölgeli devlet yapılanmasına örnek İtalya 121
Harita 19: Bölgesel Ekonomik Güç Blokları 157
Harita 20: Yabancı asker bulunduran ve işgal altında olan toprakların durumu.....162

2. TABLOLAR

Tablo 1: Çin ve Mezopotamya'da devlet oluşumuna kadar olan yapılar 28
Tablo 2: Bazı erken devletlerin görüldükleri tarihler 41
Tablo 3: Günümüz devletlerinin ortaya çıkış tarihleri (1999) 77
Tablo 4: Zamana ve kıtalara göre oluşan yeni devlet sayıları (1900-2000) 79
Tablo 5: Saha büyüklüklerine göre devletler (2000) 99
Tablo 6: Günümüzde (2000) federal devletlerin federal oluş tarihi ve federe birim sayısı 117
Tablo 7: Pre-modern, modern ve post-modern dönemlere ait bazı temel özellikler ve devlet biçimleri 129
Tablo 8: Oran'a (2000) göre küreselleşme aşamaları ve özellikleri 137
Tablo 9: Günümüz devletlerinin bazı özellikleri 189

3. ŞEKİLLER

Şekil 1: Toplumsal evrim çizgisi 18
Şekil 2: Toplumsal evrimin, avcı-toplayıcılıktan Mezopotamya kent devletlerine dek izlediği yol 27
Şekil 3: Held'e göre beş ana devlet sistemi 37
Şekil 4: Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin sayısı 61
Şekil 5: Şekillerine göre devletlere örnekler 101
Şekil 6: Devlet sistemlerinin gelişimi içinde federalizmin yeri 111
Şekil 7: Federal devlet yapılanması 113

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
AGİT	:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
APEC	:	Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (Asian Pasific Economic Community)
ASEAN	:	Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü (Association of South East Asian Nations)
AT	:	Avrupa Topluluğu
BM	:	Birleşmiş Milletler
CENTO	:	Merkezi Anlaşma Örgütü (Central Treaty Organization)
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
FAO	:	Birleşmiş Milletler Gıda ve tarım Örgütü (Food and Agricultural Organization)
FDI	:	Yabancı Doğrudan Yatırım (Foreign Direct Investment)
GATT	:	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade)
IGO	:	Devletler Arası Örgütler/Uluslar arası Örgütler (Inter-Governmental Organizations)
ILO	:	Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization)
IMF	:	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
KEİB	:	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
MAI	:	Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (ÇTYA) (Multilateral Investment Agreement)

NAFTA	:	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (The North American Free Trade Agreement)
NATO	:	Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
NGO	:	Devletler Dışı Örgütler (STO) (Non-Governmental Organization)
OECD	:	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
UNCTAD	:	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development)
UNEP	:	Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nation Environmental Program)
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
WTO	:	Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) (World Trade Organization)

GİRİŞ

"Bence bir ulusta saygın ve onurlu yaşamanın, namusun ve insanlığın var olup süregelmesi, kesin olarak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır."

Mustafa Kemal ATATÜRK

GİRİŞ

Coğrafya, doğal ve beşeri olayları anlamakta esaslı bir anahtardır. Çünkü toplumlar ve kurumlar coğrafi faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmakta ve gelişmektedir[1]. Dünyanın değişik bölgelerinde yüzyıllardır farklı özellikler taşıyan yerler; üzerlerindeki etnik kompozisyonu, kültür alanlarını ve ekonomik yapı gibi özellikleri etkileyerek, tarihin gidişini şekillendirmiştir. Bu nedenle doğal ortamla insan arasındaki etkileşimi dikkate almayan yaklaşımlar, toplumsal, ekonomik, siyasi ve benzeri özelliklerin açıklanmasında eksik kalır. Mekân ve üzerindeki toplumsal yapılar yüzyılların sonucu, karşılıklı etkileşimle oluşmuştur.

İlk zamanlarda, insan tek veya gruplar halinde doğal ortamın bir parçası olarak yaşamıştır. Yerleşik hayata geçilmesi ve tarım kültürünün ortaya çıkması ile doğal ortam, yavaş yavaş insanlar tarafından parsellenmeye başlanmıştır. Ardından Erken Devletler, Uygarlıklar, İmparatorluklar ve Modern Devletler dönemlerinde ise yeryüzünün belirli bölgeleri bu devletler tarafından kontrol edilmiştir. Özellikle modern devlet, yani ulus-devlet dönemi, yeryüzünün oldukça fazla parsellendiği dönem olmuştur. İşte insanın siyasi amaçlı, doğal ortamı parsellemesi ve buna bağlı çeşitli örgütsel yapılar oluşturma (devlet gibi) süreci, "mekânın siyasallaşması" olarak ifade edilebilir. Diğer bir anlatımla, mekânın siyasallaşması, yeryüzünün insanlar tarafından siyasi olarak bölünmesi, kullanım amacının belirlenmesi ve sınırlandırılması anlamına gelir. İşte devlet, sınırları belirli bir alanda, mekânın siyasi açıdan tek egemen gücü olduğundan, mekânsal planlama ve kullanımlarda da temel belirleyici olmuştur.

---

1 Coğrafya, konuları yer ve insan ekseninde değerlendirir. Bu bağlamda, doğal ve beşeri unsurların araştırılması ve doğru değerlendirmeler yapılabilmesi için coğrafyadan yararlanılır. Coğrafya'nın anlam ve önemi ile ilgili olarak bakınız; N. Özgüç-E. Tümertekin, Coğrafya, Geçmiş-Kavramlar-Coğrafyacılar, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2000; H. Doğanay, Coğrafyaya Giriş, Çizgi Kitabevi yayınları, Konya, 1998; A. Özçağlar, Coğrafyaya Giriş, Ankara, 2000.

Devlet, sınırları belli bir alanda belli bir ulusa, kendine özgü kural ve yaptırımlar uygulayabilen örgüttür. Bu tanımdan yola çıkarak, her devletin sınırları dahilinde doğal ortamı istediği gibi kullanma hakkının olduğunu söylemek mümkündür. İlk zamanlar, yeryüzü çok fazla parçalanmadan belirli güçler tarafından kullanılırken, günümüzde çok sayıda ulus-devlete bölünerek farklı siyasi sınırlar içerisinde, değişik uygulamalar yapılmaktadır. Her devlet tarafından geliştirilen kullanım ve planlama şekilleri, doğal ortamda değişim ve farklılıklar oluşturmuştur.

Devlet yapısına kadar insanlar, doğal ortamdan istedikleri gibi faydalanmışlardır. Ancak, devletin ilk oluşmaya başladığı andan itibaren, yerleşme, ekonomik faaliyetler, kültürel gelişme gibi bir çok özellik, hem oluşum hem de gelişim bakımından devletlerin kontrolüyle olmuştur. Sınırları kesinleşmiş topraklar üzerinde oluşan devletlerde, yani modern devlette, bu durum net olarak görülmektedir. İşte yerkürenin, devletlerle siyasi ünitelere bölünmesi, farklı kültür, ekonomi, yerleşme tarzlarının oluşmasında da etkili olmuştur. Devletlerin kendi toprakları üzerinde tek egemen güç olmaları, mekânsal kullanım açısından da belirleyici olmalarını sağlamıştır. Ancak günümüzde küreselleşmeye bağlı olarak mekânsal kullanımlarla ilgili olarak, devlet sorgulanmaktadır.

Devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte çevre-insan ilişkilerinde de değişim yaşanmıştır. Çünkü, insanların yaşam tarzları da dahil olmak üzere hemen hemen bütün faaliyetleri devlet tarafından belirlenen kurallara göre şekillenmiştir. İşte çevre-insan etkileşimi de bu aşamadan sonra, bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle, devletin etkisine girmiştir.

Mekâna bağlı bir örgütlenme olan devlet, farklı özellikleri dikkate alınarak bir çok siyaset bilimcisi tarafından araştırılmıştır. Araştırmalar daha çok devletin felsefi, ekonomik, hukuki temelleri ile devletin unsurları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak, doğrudan mekânsal boyutuyla devlet incelenmemiştir. Bu bağlamda, devletin

ne zaman ve nerede ilk olarak ortaya çıktığı, doğal ve beşeri ortam şartları ile nasıl bir ilişki içerisinde geliştiği gibi soruların cevapları yeterince araştırılmamıştır. Aslında cevapları aranan bu sorular, direk coğrafyada cevap bulabilecek sorulardır. Ne yazık ki, Türkiye'de devlet konusu siyasi coğrafyacılar tarafından, fazlaca dikkate alınmamış ve araştırmalar yapılmamıştır. Oysa siyasi coğrafyada devlet öncelikle ele alınması gereken konulardandır. Dünyadaki siyasi gelişmeleri ve değişimleri, hatta kültürel, ekonomik, ekolojik bir çok konuyu anlayabilmek için devlet kavramından neyin anlaşıldığının bilinmesi gerekir. İşte, kitap bu boşluğu kısmen de olsa doldurmayı amaçlamaktadır.

Kitap, siyasi coğrafya perspektifiyle kaleme alınmıştır. Siyasi coğrafyada konular, siyasi faaliyetlerin mekânla olan ilişkilerini ortaya koyabilmek için, örgütler veya devletler düzeyinde, küresel ölçekte veya daha küçük birimler boyutunda araştırılır (Göney, 1993:2). O nedenle, devletler veya siyasi organizasyonlar, siyasi coğrafya çalışmalarının temel inceleme alanlarını oluşturur[2]. Bu bağlamda, dünya genelini kapsayacak şekilde global ölçekte; ilişkiler, etkileşimler ve başka özellikler açısından değerlendirmeler yapılabileceği gibi, sadece tek devlet veya tek bir siyasi organizasyon bakımından da yapılabilir. Çalışmada konular devletler açısından ele alınmıştır. Devlet nasıl ve nerelerde ilk olarak ortaya çıktı? nasıl gelişti? özellikleri nelerdir? devlet çeşitleri nelerdir? uluslararası ilişkilerdeki yeri ve etkisi nedir? devletle ilgili konuların coğrafi faktörlerle ilişkisi nedir? küreselleşmeyle neyin ifade edildiği ve devleti nasıl etkilediği? gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

---

2 Siyasi coğrafyada devletin yeri ile ilgili olarak bakınız. M.I. Glassner, Political Geography, Second Edition, John Wiley&Sons, İnc., New York, 1996. P.J. Taylor, Political Geography (World-Economy, Nations-State and Locality), Third Edition, Longman Scientific&Technical, England, 1995. M. Muir, Political Geography, A New Introduction, Macmillan Press, London, 1997. R. Paddison, The Fragmenteed State, The Political Geography of Power, St. Martin's Press, New York, 1983. J.R. Short, An Introduction to Political Geography, Second Edition, Routledge, London, 1994.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde devletle ilgili tanım ve görüşlere yer verilmiştir. Bir çok bilim alanının araştırma konusu olan devlet, farklı açılardan ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, mekân-insan ilişkisi temelinde araştırma yapan coğrafya açısından devlet tanımına ve içeriğinin ne olması gerektiğine yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise devletlerin ortaya çıkmasında etkili olan, doğal, beşeri ve teknolojik etkenler değerlendirilerek, devletin gelişimi ortaya konulmuştur. Devlet öncesi yapılar, geleneksel devletler ve modern devletler şeklinde bir sınıflandırmayla, bu bölümde devletin tarihi seyri ve zamanla almış olduğu özellikler üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, modern devletlerde olması gereken unsurlar ve devletin türleri ele alınarak, günümüz siyasal yapısı ortaya konulmuştur. Bu bölümde devletler farklı şekillerde sınıflandırılmış ve açıklamalar yapılmıştır. Günümüzde siyasi ve yönetim açısından devlet yapılarını ortaya koyabilmek için de üniter, federal ve bölgeli devlet örgütlenmeleri hakkında bilgi verilmiştir. Bununla aynı zamanda küresel jeopolitik eğilimlerin yönü de ortaya konulmak istenmiştir.

Küreselleşme son yılların en çok tartışılan ve gelişmeleri etkileyen sürecidir. Özellikle devlet egemenlikleri konusu, küresel süreçlerden etkilenmekte ve sorgulanmaktadır. Yani devletin yeni egemenlik ve rolünün ne olacağı ve boyutları tartışılmaktadır. Bu bağlamda dördüncü bölümde küreselleşme ile ilgili değerlendirmeler yapılarak, devletle olan ilişkisi ele alınmıştır.